

CITES - gatunki zagrożone wyginięciem

W tym miejscu znajdziesz informacje dotyczące CITES m.in. czym są, co nazywamy okazem, jakie gatunki są zagrożone wyginięciem, jak uzyskać odpowiednie dokumenty, co obejmuje kontrola celna i inne

 19.08.2025

Ograniczenia i zakazy związane z przywozem i wywozem z Unii Europejskiej (UE) okazów roślin i zwierząt gatunków zagrożonych wyginięciem (Konwencja Waszyngtońska - CITES). Postanowienia Konwencji Waszyngtońskiej od 1 maja 2004 r. są realizowane na podstawie rozporządzeń Unii Europejskiej.

Co nazywamy okazem

Okazem w myśl przepisów jest:

- każde zwierzę lub roślina (gatunku chronionego), żywe lub martwe, każda jego część lub produkt pochodny, również zawarty w innych towarach lub nie oraz
- wszelkie inne towary, które zgodnie z dołączonym dokumentem, opakowaniem lub oznakowaniem lub etykietą lub wszelkimi innymi okolicznościami mają zawierać lub zawierają części lub produkty pochodne zwierząt lub roślin należących do tych gatunków

- chyba że na podstawie wyraźnego wyłączenia takie części lub produkty pochodne nie podlegają rozporządzeniu lub przepisom odnoszącym się do załącznika, w którym dane gatunki są wymienione (art. 2 lit. t rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi).

Lista gatunków, które są chronione znajduje się w rozporządzeniu Komisji Europejskiej (Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 2017/160 z dnia 20 stycznia 2017 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 338/97 w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi – lista gatunków zagrożonych wyginięciem).

Okazem są m.in. :

- żywe rośliny i zwierzęta,
- wypchane zwierzęta i trofea myśliwskie,
- wyroby z kości, rogów, zębów zwierząt (kość słoniowa),
- naszyjniki, pierścionki i inne wyroby, które zawierają części roślin i zwierząt chronionych,
- torebki, buty, portfele, paski do spodni wykonane ze skór węży, krokodyli, waranów itp.,
- lekarstwa zawierające sproszkowane fragmenty zwierząt lub roślin (tzw. medycyna orientalna).

Przewóz lub wywóz takich okazów jest zabroniony, chyba że osoba, która je przewozi posiada odpowiednie zezwolenia lub świadectwa - tzw. CITES.

Jakie gatunki są zagrożone wyginięciem

Gatunków zagrożonych wyginięciem, wpisanych na specjalną listę, jest ok. 30 tys., z czego ok. 10 tys. to zwierzęta.

W tabeli poniżej wskazano grupy zwierząt i roślin objętych kompleksową ochroną, tzn. wszystkie gatunki zwierząt lub roślin z tych grup są chronione. To z nich najczęściej wykonuje się pamiątki sprzedawane turystom, na **przewóz których niezbędne jest posiadanie odpowiednich dokumentów**.

Grupy gatunków	Przykładowe okazy
krokodyle	torebki, paski, buty, okazy wypchane
warany	torebki, buty, paski, okazy wypchane
węże należące do dusicieli– np. pytony, boa, anakondy	torebki, buty, paski, spodnie, kurtki
korale rafotwórcze	kawałki rafy koralowej oraz wyroby wykonane z koralowców
przydacznie – małże z oceanów i mórz tropikalnych	muszle i wyroby z nich
dzikie koty – np. lamparty, oceloty, rysie, lwy, gepardy, tygrysy	wyroby ze skór i kości, trofea myśliwskie, medycyna dalekiego wschodu
niedźwiedzie	skóry, czaszki, trofea myśliwskie, medycyna dalekiego wschodu
papugi (wyjątkiem jest nierozłączka czerwonoczelna, papużka falista, nimfa i aleksandretta obrożna, które nie są chronione).	żywe okazy hodowane w domach, jaja, pióra, okazy wypchane
ptaki drapieżne (z wyjątkiem 4 gatunków urubu /sępników/, które należą do rodziny kondorowatych)	pióra, jaja, wypchane okazy, żywe okazy do celów sokolnictwa

Grupy gatunków	Przykładowe okazy
wszystkie jesiotrokształtne, czyli np. jesiotry, z których pochodzi kawior	kawior
storczyki, kaktusy, wilczomlecze a także niektóre rośliny owadożerne	żywe rośliny, bulwy, cebulki

Dlaczego gatunki giną i są umieszczone na specjalnych listach, a ich wywóz i przywóz jest zabroniony bez odpowiednich dokumentów ?

Krokodyle, węże czy warany są zagrożone m.in. z powodu popytu na wyroby z ich skór. Turysta, który wyjeżdża na wycieczkę i widzi tego typu „pamiątki” sądzi, że ich wykonywanie jest tradycją miejscowej ludności, a wyrób jest legalny i kontrolowany. Prawdopodobnie tak było w czasach, gdy wykonywano je wyłącznie na potrzeby mieszkańców regionu.

Dzisiaj zwierzęta giną tysiącami, zabijane na potrzeby ruchu turystycznego, który doprowadził do zagrożenia ich istnienia. Pozyskiwane są z naturalnego środowiska, ponieważ jest to najprostsza i najtańsza forma czerpania korzyści.

Pamiętajmy o tym podczas wakacji.

Nie kupujmy na wycieczkach zagranicznych pamiątek wykonanych ze zwierząt, dotyczy to ich przywozu lub wywozu bez odpowiednich dokumentów.

Jak uzyskać odpowiednie dokumenty

Gatunki zagrożone wyginięciem zostały umieszczone w grupach A, B, C i D.

Przywóz okazów na teren UE

Grupa A - gatunki najbardziej zagrożone wyginięciem.

Zezwolenia na ich przywóz wydaje się sporadycznie, a obrót nimi jest pod ścisłą kontrolą. Osoba, która chce je przywieźć na teren UE, musi uzyskać komplet dokumentów. Potrzebne będzie:

- zezwolenie importowe, wydane w pierwszej kolejności przez organ administracyjny Konwencji Waszyngtońskiej kraju, do którego ma być przywieziony okaz oraz
- zezwolenie eksportowe lub świadectwo reeksportu, wydawane w drugiej kolejności przez organ administracyjny Konwencji Waszyngtońskiej państwa, z którego okaz jest wywożony.

Grupa B - gatunki, które nie są tak zagrożone jak te z grupy A, ale mogą stać się takimi, jeżeli ich obrót nie będzie kontrolowany.

Aby przywieźć do UE okazy gatunków z grupy B, należy uzyskać:

- zezwolenie eksportowe lub świadectwo reeksportu z kraju, z którego okaz jest wywożony,
- przed przywozem okazu, dodatkowo uzyskać zezwolenie importowe kraju UE, do którego chcemy przywieźć okaz.

Zezwolenia i świadectwa wystawiają organy administracyjne Konwencji Waszyngtońskiej odpowiednich państw.

Grupa C - gatunki zgłoszone przez poszczególne kraje do objęcia ochroną.

Aby je przywieźć trzeba:

- mieć odpowiedni dokument z kraju wywozu. Może to być zezwolenie eksportowe, świadectwo reeksportu lub świadectwo pochodzenia, w zależności od gatunku i kraju wywozu oraz
- wypełnić zawiadomienie o przywozie (zgłoszenie importu). Robi to osoba, która przywozi okaz.

Grupa D - gatunki, których przywóz musi być rejestrowany. W tym przypadku wystarczy jedynie wypełnić zawiadomienie o przywozie (zgłoszenie importu). Robi to osoba, która przywozi okaz.

Wywóz okazów z UE

Grupa A - aby wywieźć okaz z tej grupy, należy uzyskać zezwolenie importowe kraju, do którego będzie on wywożony i na tej podstawie, ubiegać się o zezwolenie eksportowe lub świadectwo reeksportu kraju wywozu UE. Dokument ten trzeba przedstawić organom celnym do kontroli.

Grupa B i C - do wywozu niezbędne jest zezwolenie eksportowe lub świadectwo reeksportu, wydane przez odpowiedni organ kraju wywozu UE.

Grupa D – wywóz okazów z tej grupy nie podlega ograniczeniom.

W Polsce organem uprawnionym do wydawania odpowiednich dokumentów (organem administracyjnym Konwencji Waszyngtońskiej) jest Ministerstwo Środowiska.

Kontrola Celno-Skarbowa

Obejmuje ona:

- Wszystkie wymagane dokumenty wraz z okazem. Muszą być **przedstawione do granicznej kontroli celnej w chwili przywozu lub w wyznaczonych jednostkach celnych, w przypadku wywozu z terenu UE.**
- Jedynie **oryginały** dokumentów wraz z odpowiednimi kopiami. Tylko one są uznawane przez organy celne. Przedstawienie kopii dokumentów bez oryginału (jeżeli jest wymagany) jest niezgodne z przepisami, które regulują obrót gatunkami zagrożonymi wyginięciem.

Zgłoszenie do kontroli przywożonego okazu wraz z odpowiednimi dokumentami **może nastąpić jedynie na granicy UE, podczas jej przekraczania (przejścia graniczne, międzynarodowe porty lotnicze lub międzynarodowe porty morskie)**. Nie można tego zrobić w urzędach wewnętrznych (oprócz wyjątków określonych w przepisach).

Kary

Przewożenie, niezgodnie z przepisami, przez granicę UE okazów, które należą do gatunków zagrożonych wyginięciem **jest przestępstwem** - na mocy art. 128 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92 poz. 880 z późn. zm.).

Grozi za to **kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat**.

Przepisy dopuszczają pewne odstępstwa i wyjątki od ogólnych zasad, ale ich zastosowanie wymaga dokładnej analizy konkretnego przypadku.

Szczegółowe informacje można uzyskać w:

1. Ministerstwie Środowiska – Departament Ochrony Przyrody
2. Izbach Administracji Skarbowej – koordynatorzy ds. CITES
3. Ministerstwie Finansów - Departament Cel

Przepisy prawne

Przepisy dot. przewozu przez granicę UE znajdują się w:

1. rozporządzeniu Rady (WE) nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi,
2. rozporządzeniu Komisji (WE) Nr 865/2006 z dnia 4 maja 2006 r. ustanawiającym przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 339/97 w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi,
3. rozporządzenie Komisji (UE) 2023/9660 z dnia 15 maja 2023 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 338/97 w celu uwzględnienie zmian przyjętych na 19. posiedzeniu Konferencji Stron Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem – lista gatunków zagrożonych wyginięciem.

Przepisy krajowe i karne, które regulują postanowienia przepisów UE:

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.)

Statystyki zatrzymań okazów CITES dokonane przez Służbę Celną i Celno-Skarbową

 [Zatrzymania okazów CITES w roku 1998 \(DOC, 38 kB\)](#)

- [!\[\]\(9bf097d682561b2ffd12d57a40ca73b1_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 1999 \(DOC, 61 kB\)](#)
- [!\[\]\(51d3868eac81c232f6ef399d2bd16077_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2000 \(DOC, 97 kB\)](#)
- [!\[\]\(a2c132b99b4fcf21fd2bcbbdcf2be642_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2001 \(DOC, 126 kB\)](#)
- [!\[\]\(5ec38675172d195694038a5f80a05d7e_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2002 \(DOC, 116 kB\)](#)
- [!\[\]\(6e5db9be9f6501972c386bc8b9567019_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2003 \(DOC, 134 kB\)](#)
- [!\[\]\(fde93ec981d89b92cd01f5b6a2a111a5_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2004 \(DOC, 114 kB\)](#)
- [!\[\]\(1239c315756aa530b61a30defc626f03_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2005 \(DOC, 154 kB\)](#)
- [!\[\]\(b0b63490044f422217aa04e636af653e_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2006 \(DOC, 176 kB\)](#)
- [!\[\]\(7ccfdf327d906fe450820dbe51161eb8_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2007 \(DOC, 500 kB\)](#)
- [!\[\]\(5da79ae6ca2f5a14e11555a33df0d8c5_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2008 \(DOC, 431 kB\)](#)
- [!\[\]\(c4dc9bff5a948114d5e2dfb794ddc9e4_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2009 \(DOC, 425 kB\)](#)
- [!\[\]\(d62c19202f0ab8e57dfba99d7c951227_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2010 \(DOC, 439 kB\)](#)
- [!\[\]\(34581a310507c31110e42bdf7132c836_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2011 \(DOC, 362 kB\)](#)
- [!\[\]\(8766cf06c0919dc131c0f190b13629d6_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2012 \(DOC, 339 kB\)](#)
- [!\[\]\(fcc10b43f377d81641b82f6504bbfad8_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2013 \(DOC, 248 kB\)](#)
- [!\[\]\(9a1265f99f61bde9032cd55879c98780_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2014 \(DOCX, 42 kB\)](#)
- [!\[\]\(d55167adafad1668b5bc3aff5e99e294_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2015 \(DOCX, 53 kB\)](#)
- [!\[\]\(690fe173157e5c5f4a6211486e664400_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2016 \(DOCX, 42 kB\)](#)
- [!\[\]\(ac1c2afe620011aee46b381ad3bb8388_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2017 \(DOCX, 43 kB\)](#)
- [!\[\]\(df76d1038d8bed05240ca8282be9fdd5_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2018 \(DOCX, 46 kB\)](#)
- [!\[\]\(f83173af4611e1f2d4d8f66ad6f0ac30_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2019 \(DOCX, 41 kB\)](#)
- [!\[\]\(ec316114637373a33dd19ceebf6e3d49_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2020 \(DOCX, 37 kB\)](#)
- [!\[\]\(56f96a6e62493f051f224b8da741a6ff_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2021 \(XLS, 99 kB\)](#)
- [!\[\]\(c9b9fe894387ec383a09bdb034beaa4e_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2022 \(XLS, 1517 kB\)](#)
- [!\[\]\(26c949eaa36f55dd4d610e4427b5f245_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2023 \(XLS, 1518 kB\)](#)
- [!\[\]\(b6b6308bd38fa4e73431f3b03eea8187_img.jpg\) Zatrzymania okazów CITES w roku 2024 \(XLSX, 156 kB\)](#)